

Školský špeciálny pedagóg

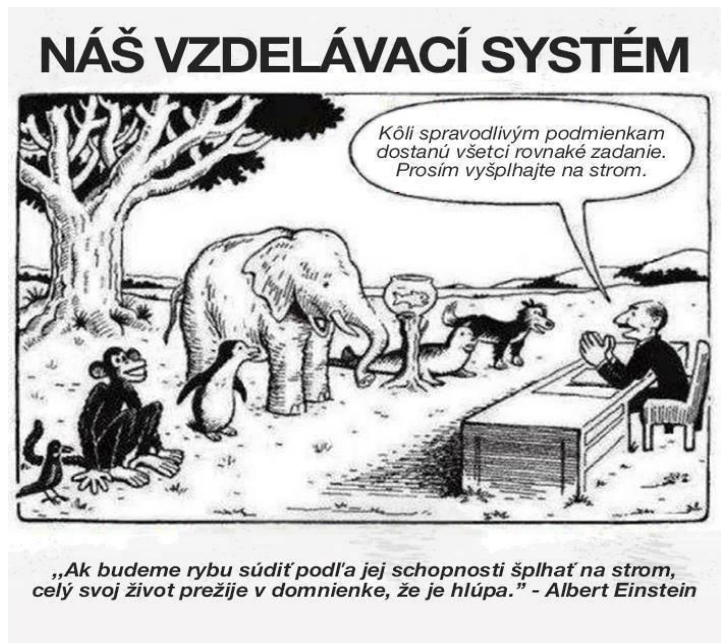
Kontakt:

PaedDr. Danka Teličáková

E-mail: telicakova@gmail.com

Mobil: +421 0903 958 385

Konzultačné hodiny: Po telefonickej dohode, možnosť denne do 15:00.

V našej strednej škole sa najčastejšie vyskytujú nasledovné vývinové poruchy učenia, aktivity a pozornosti. Tieto poruchy negatívnym spôsobom ovplyvňujú výchovno-vzdelávací proces a sú preto dôvodom na individuálne začlenenie študenta v rámci bežnej triedy strednej školy. Pri dôslednom vedení žiaci dokážu napredovať a dané učivo si dostatočne osvojiť.

Špecifické vývinové poruchy učenia (VPÚ)

Špecifické vývinové poruchy učenia rozdeľujeme na tri základné skupiny :

- vývinová porucha čítania (**dyslexia**)
- vývinové poruchy písania (**dysgrafia, dysortografia**)
- vývinová porucha počítania, porucha aritmetických schopností (**dyskalkúlia**)
- nešpecifikovaná vývinová porucha školských zručností, neschopnosť učiť sa.

Jednotlivé typy porúch učenia sa môžu vzájomne kombinovať, záleží na narušení jednotlivých funkcií. Všetky typy sa môžu vyskytovať v rôznej sile a intenzite ťažkostí (miernych až výrazných). Pre všetky uvedené poruchy platí, že sa objavujú od skorého štádia osvojovania si danej zručnosti, nie sú jednoducho dôsledkom nedostatočnej príležitosti učiť sa, nevyplývajú z mentálnej retardácie alebo senzorickeho deficitu (poruchy zraku) a ich príčinou nie je získané poškodenie mozgu alebo iné ochorenie.

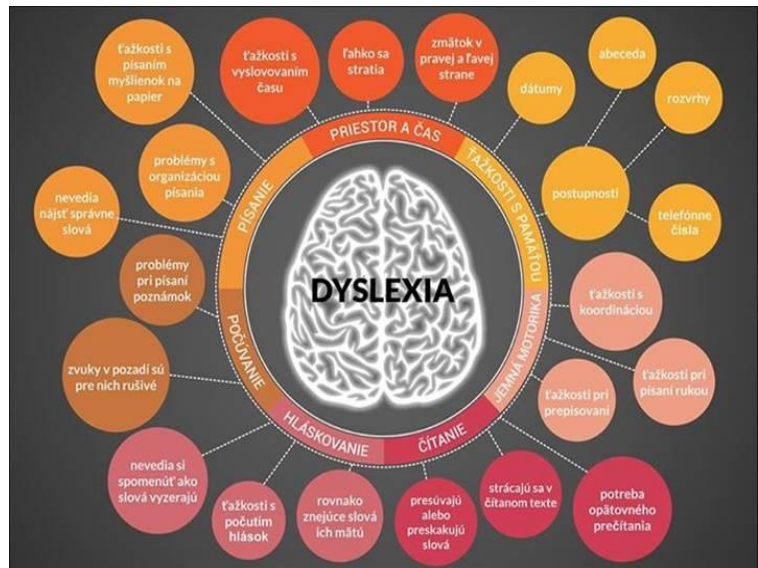
Včasná odhalenie poruchy je jedným z rozhodujúcich faktorov úspešnej reedukácie. Pri diagnostike je potrebné vylúčiť faktory, ktoré by mohli spôsobovať ťažkosti pripomínajúce poruchy učenia (porucha zraku alebo sluchu, celková nezrelosť, podpriemerná inteligenčná schopnosť, somatické alebo citové problémy, veľký počet vymeškaných hodín, sociálna a kultúrna deprivácia a pod.) Stanoviť diagnózu je v kompetencii viacerých zainteresovaných odborníkov (psychológ, špeciálny pedagóg, logopéd, neurológ). Pri podozrení rodiča, učiteľa, školského špeciálneho pedagóga na niektorú z porúch je nutné, aby dieťa absolvovalo **vyšetrenie v centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.** Tu dokážu odborníci diagnostickými metódami určiť, ktoré z týchto porúch dieťa má, resp. ich vedieť vylúčiť. **Na základe výsledkov psychologického a špeciálno-pedagogického vyšetrenia sa určí postup pre nápravu špecifických porúch učenia u dieťaťa.** Škola potom pri výchove a vzdelávaní postupuje podľa odporúčaní centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie. Školský špeciálny pedagóg sa pri práci s dieťaťom opiera o výsledky vyšetrenia a dané odporúčania.

Vývinová porucha čítania – dyslexia

„Je to neschopnosť naučiť sa čítať aj napriek tomu, že dieťa absolvuje bežnú výuku a má primeranú inteligenciu“.

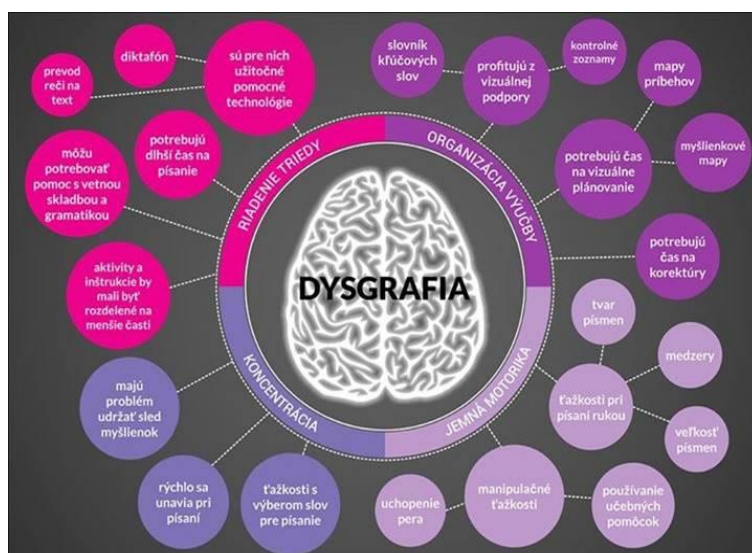
Dyslexia je podmienená poruchami v základných poznávacích schopnostiach, objavuje sa väčšinou už od začiatku školskej dochádzky a vytvára veľký rozdiel medzi schopnosťou čítať a intelektovými schopnosťami. Dyslexia zasahuje celú osobnosť dieťaťa, nejde o izolovanú poruchu. Dyslektik má často poruchy menejcnosti a narušené sebavedomie. Vytvára sa u neho nechuť k čítaniu, často aj s tým súvisiacemu vzdelávaniu ako takému. Rodičia, ktorí veľakrát nechápu problém dieťaťa, ho preťažujú, trestajú, či obviňujú z lenivosti a porovnávajú so súrodencami či spolužiakmi.

Dyslexia sa prejavuje tým, že dieťa nie je schopné sa naučiť spájať jednotlivé písmená do slabík a tie do slov. Často si zamieňa podobné písmená (b-d, a-o, u-v, a pod.), pridáva písmená či slabiky na koniec slova, slabiky prehadzuje, nesprávne číta a pod. Jedným z ďalších charakteristických znakov je to, že dieťa nedokáže vôbec, prípadne dokáže len málo porozumieť prečítanému textu, nevie ho primerane reprodukovať.

Cieľom **nápravy dyslexie** je dosiahnutie sociálne únosnej úrovne čítania, aby žiak bol schopný sa samostatne vzdelávať a následne vyjadrovať svoje myšlienky. Základným predpokladom nápravy je **komplexné odborné vyšetrenie** (lekárske, psychologické, špeciálno-pedagogické, prípadne neurologické). Odborník či odborníci stanovia **stupeň dyslexie** a na základe toho vhodnú **terapiu**. Na nej sa zúčastňuje predovšetkým pedagóg a rodič, v spolupráci so školským špeciálnym pedagógom a psychológom. V niektorých školách je možné využiť tzv. špeciálne triedy, v ktorých sa venujú po nevyhnutne dlhú dobu práve žiakom trpiacim dyslexiou či inými vývinovými poruchami učenia.

Vývinové poruchy písania – dysgrafia a dysortografia

Ide o ďalšiu skupinu pomerne rozšírených špecifických vývinových porúch učenia.

„Dysgrafia je poruchou písania, grafomotorického prejavu, neschopnosť správne napodobniť tvary písmen, vynechávajú, resp. pridávajú ich časti či vynakladanie značného úsilia na písanie.“

Dysgrafické dieťa si často pri písaní zamieňa tvarovo podobné písmená (napr. o-a, b-l a pod.), zvukovo podobné písmená (t-v, g-k a pod.). Písmená alebo slabiky v slovách prehadzuje, pridáva, alebo zabúda napísať, nedodržava bodky, dĺžne, čiarky, prípadne ich umiestňuje na nesprávnom mieste, často nerozlišuje mäkké-tvrdé a krátke-dlhé slabiky. Prejavuje sa už vstupom do školy, sťažným osvojovaním si písmen, nečitateľnosťou písma u dieťaťa a pod. **Náprava dysgrafie** je veľmi problematická a dlhotrvajúca, no pri veľkom úsilí zo strany rodičov, dieťaťa a pedagógov prichádza často k až nečakanému zlepšeniu.

„Dysortografia je porucha pravopisu, prejavujúca sa neschopnosťou žiaka uplatňovať naučené gramatické pravidlá.“

Dieťa trpiace dysortografiou je typické tým, že často vynikajúco ovláda gramatické pravidlá (poučky, vybrané slová a pod.), no pri písaní diktátov či iných textov ich nedokáže okamžite uplatniť.

Diktát takéhoto dieťaťa je typický mnohými chybami typu nesprávne určené y-i, ý-í.

Náprava je podobne ako u dysgrafie postupná a dlhotrvajúca **pod vedením skúseného odborníka**. Nadmerné písanie diktátov či rôznych gramatických cvičení má len veľmi slabý efekt a dieťa neprimerane zaťažuje.

Vývinová porucha počítania – dyskalkúlia

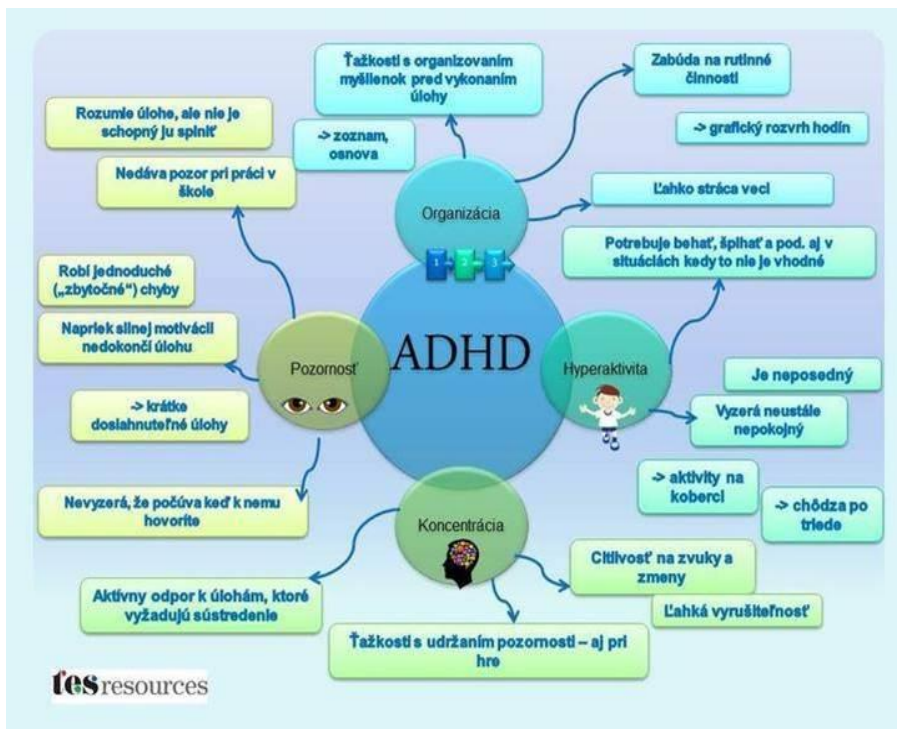
„Porucha schopnosti operovať s číselnými symbolmi a s číselným radom“.

Dyskalkúlia sa často spája s narušenou priestorovou pravoľavou orientáciou. Dieťa trpiace dyskalkúliou si nedokáže predstaviť a pochopiť číselný rad, má problémy s prechodom cez desiatku, zamieňa si podobné čísla či poradie číslíc. Odstraňuje sa veľmi ťažko. Na uľahčenie vzdelávania takýchto detí je vhodné používať špeciálne metódy, predtlačенú číselnú os, neskôr kalkulačku či iné pomôcky, ktoré zjednodušia celé vzdelávanie dieťaťa. Aj tu je potrebná odborná pomoc. **Problém nastáva pri:**

- osvojovaní matematických pojmov,
- pri chápaní a prevádzaní matematických operácií,
- môže byť narušená matematická logika a dieťa nechápe postupy,
- pri písaní matematických znakov,
- pri čítaní matematických symbolov,
- pri označovaní množstva,
- pri matematickej manipulácii s konkrétnymi predmetmi (tvorenie skupín predmetov, porovnávanie množstva..) alebo nakreslenými symbolmi.

Porucha aktivity a pozornosti (ADHD)

ADHD (z anglického názvu Attention Deficit Hyperactivity Disorder, slovensky nazývané Porucha pozornosti a hyperaktivity alebo Hyperkinetická porucha) je vrodená neurovývojová porucha, pri ktorej jedinec trpí poruchou pozornosti, hyperaktivitou a impulzívnosťou.

ADHD bolo tradične považované len za detskú poruchu, pretože sa najčastejšie zachytáva u detí v školskom veku. Nejde však len o detskú poruchu - približne u 40-60% jedincov môžu ťažkosť spojené s ADHD pretrvávajúť aj do dospelosti.

Deti s ADHD majú problém so sústredením a / alebo nevydržia dlho v pokoji. Potrebujú sa veľa pohybovať, často meniť polohu a aktivitu, nevydržia dlho pri systematickej činnosti a niekedy neuvážene reagujú na nové podnety. Toto nesústredenie a nepokoj, ktorý môže vyzeráť ako "hnevanie", spôsobujú deťatá často problémy v škole aj vo vzťahoch. Zo strany deťatá však nejde o zlý úmysel - za svoje rušivé príznaky nemôže a väčšinou samo trpí tým, že nie je schopné svoje sústredenie a svoje správanie lepšie kontrolovať. Deti s ADHD fungujú horšie, než by zodpovedalo ich schopnostiam, nemôžu naplno využiť svoj potenciál (v škole, doma, v záujmových krúžkoch a pod.), Často sa cítia byť odmietané (svojimi rovesníkmi, učiteľmi i rodinou) a následne môžu mať aj nižšie sebavedomie .

ADHD zasahuje do celého života deťatá a prejavuje sa v najrôznejších sociálnych prostrediach. Netrpia ním len deti, ale aj ich rodičia, ktorí často žijú v strese a vyčítajú si svoje výchovné zlyhávajú. O výchovné zlyhanie však nejde - táto porucha je z veľkej časti geneticky podložená, často sa vyskytuje u niekoľkých generácií rodiny, a sú známe konkrétne oblasti mozgu, ktorých narušená činnosť tieto príznaky spôsobuje.

Hyperaktívne správanie sa väčšinou u dospelého s vekom upokojuje a môže pretrvávajúť len vo forme pocitu vnútorného nepokoja, nadmernej podnikavosti a sklonu k riskantným aktivitám. **Existuje niekoľko spôsobov liečby ADHD:** liečba farmakologická, ktorej cieľom nie je tlmiť nepokoj človeka s ADHD, ale naopak ovplyvniť činnosť mozgu tak, aby sa pacient zbavil vnútorného nepokoja a lepšie sa sústredil. Ďalšou formou je liečba psychoterapeutická, ktorá pomáha pacientovi sa lepšie vysporiadať s príznakmi poruchy, lepšie si štrukturovať svoje aktivity a rozvinúť svoje pozitívne schopnosti. Veľký terapeutický význam má aj pravidelná fyzická alebo športová aktivita.